

OMTRENT DE OPRICHTING VAN DE H. HARTPAROCHIE EN DE H. HARTKERK

door G. BILLIET

De oprichting van de parochie

Door de snelle bevolkingsaan groei in het Westerkwartier, vooral in de jaren onmiddellijk vóór en na de eeuwwisseling, was een nieuwe parochie tussen die van Sint-Jozef (opgericht in 1889) en Mariakerke (op 1 juli 1899 bij Oostende ingelijfd) noodzakelijk geworden. Ook de excentrieke ligging van de oude parochiekerk (nl. O.L.V. Hemelvaart, genoemd O.L. V. ter Duinen) vormde een bezwaar. De bewoners b.v. van de Toekomststraat waren voor doop, plechtige communie, huwelijk en sterfgevallen aangewezen op het Duinenkerkje, drie kwartier ver.

De onderstaande aantekeningen over de voornaamste peripetieën in verband met de oprichting van de nieuwe parochie en haar kerk, berusten hoofdzakelijk op de verslagen in het Oostends gemeenteblad nl. het Bulletin communal (tot 1923 bijna uitsluitend in het Frans opgesteld) en wel uit de jaargangen 1907 tot 1928. Ik heb ook in het bisschoppelijk archief in Brugge de Acta uit het episcopaat van Mgr. G.J. Waffelaert, jaargangen 1906 tot 1928, geraadpleegd. Bovendien heb ik gebruik kunnen maken van het liber memorialis of gedenkboek van de H. Hartparochie en van Stene (St. Anna). Ze werden mij ter inzage bezorgd respektievelijk door pastoor J. Tuytens en J. Gesquière waarvoor ik ze hartelijk dank. Verder heb ik inlichtingen verkregen bij de pastoor van Sint-Jozef en bij talrijke parochianen van de H. Hartparochie, waaronder hoogbejaarden o.a. Jerome De Roo (°30.10.1888), Mevr. wed. Em. Calmeyn, nl. Madeleine Vermeersch (°29.01.1895), Apollonia (=Ploontje) Vanblaere (°09.01.1898), Wilhelmina Jansseune (°07.12.1898), Hendrik Roels (°29.11.1900), Margriet Bonte (°17.09.1904), allen beschikkend over een levendig geheugen.

De oprichting van de H. Hartparochie en vooral van haar kerk heeft heel wat voeten in de aarde gehad. Niet weinigen zullen het interessant vinden na te gaan welke verschillende bouwplaatsen voor de kerk werden voorgesteld en hoe politieke, sociale en economische factoren daarbij een grote rol hebben gespeeld.

De eerste actie leidend tot de stichting van de nieuwe parochie was het verzoekschrift daartoe dat 300 families (van de parochie Mariakerke) stuurden aan de minister van justitie, Jules Vandenheuvel, op 19 maart 1906. Dat rekwes werd gesteund door een schrijven (16 augustus 1906) van kanunnik Edm. Houtave aan de gouverneur van West-Vlaanderen en door een brief (8 september 1906) van de Heer E. Asseloos aan Prins Albert.

Van toen af ging de administratieve wagen langzaam aan 't rollen. Door de bisschop van Brugge, Mgr. G.J. Waffelaert, en door de provinciegouverneur, baron Ruzette, werden respectievelijk op 8 oktober 1906 en op 23 november 1906 de leden aangesteld van een bijzondere commissie die het begrenzingsontwerp van de nieuwe Oostendse parochie moest uitwerken. Op 3 december 1906 bracht de bisschop de pastoors van Sint-Jozef, Mariakerke en Stene daarvan op de hoogte en verzocht ze - aan de hand van een bijgevoegd kadastraal plan - hun mening over de begrenzing te doen kennen. De drieledige commissie, bestaande uit Edm. Houtave, vicaris-generaal van het bisdom, Albert Liebaert, lid van de Bestendige deputatie van West-Vlaanderen en Edouard Jean, provincieraadslid kwam op 23 maart 1907 in Brugge bijeen en bracht op 28 september 1907 rapport uit.

Twee maanden later nl. op 26 november werd de zaak voor het eerst in de Oostendse gemeenteraad te berde gebracht. Daar kregen de raadsleden de lectuur van een ambtelijk schrijven (6 november 1907) van de provinciegouverneur te horen. Het document vermeldde het bovengenoemd verzoekschrift van 300 families en de opdracht van de minister van justitie om dat rekwes te onderzoeken. Verder werd meegedeeld dat de bisschop van Brugge en de Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen de voorgestelde begrenzing van de nieuwe parochie hadden aanvaard. De gouverneur verzocht de gemeenteraad dringend de opportuniteit van de nieuwe parochie en haar voorgestelde begrenzing te onderzoeken. De kerkfabrieken van Mariakerke, Sint-Jozef en O.L.V. (Hazegras) moesten op hun beurt over die twee punten beraadslagen.

Bij dat schrijven van de gouverneur was een brief van de bisschop gevoegd (19 oktober 1907) en het rapport (28 september 1907) opgesteld door de bijzondere commissie.

In zijn brief (19.10.1907) bevestigde de bisschop zijn goedkeuring van de door de bijzondere commissie voorgestelde begrenzing. Verder gaf hij in een tabel, bij benadering, het aantal inwoners op die tot de betrokken parochies zouden behoren, op basis van de bevolking op 1 januari 1907. Mariakerke zou aan de nieuwe dochterparochie meer dan de helft van zijn bevolking afstaan, nl. 2.700 van de 5.000 zielen. Sint-Jozef 900 van de 9.500, Stene 250 van de 3.600 en O.L.V. (Hazegras) 150 van de 4.500.

En nu het rapport van de commissie (28.09.1907). Daarin werd onderstreept dat de begrenzing van de nieuwe parochie slechts een voorlopig karakter had omdat de bevolking in de richting Mariakerke snel toenam.

De definitieve grenzen konden maar vastgelegd worden bij de dringend geachte algemene herziening van de ambtsgebieden van alle parochies van de stad.

De nieuwe parochie zou volgende grenzen hebben. N. : de zee. O. : de Koninginnelaan van af de zee tot aan de Albertlaan (= de huidige St. Streuvelslaan met Ooievaarslaan en Gen. Jungbluthlaan) Z. en Z.O. : de Albertlaan tot aan het kruispunt met de Torhoutse Steenweg. W. : de Torhoutse Steenweg, de Gelijkheidstraat, Gerechtsstraat, (nu : H. Borgerstraat), Arbeidstraat (ik vermoed 'n stuk van de latere Scholenstraat, daarna omgedoopt in Dr. Verhaeghestraat), Spaarzaamheidstraat, een stuk van de (latere) Goedheidstraat, Verenigingstraat, Nieuwpoortse Steenweg tot aan de Werkzaamheidstraat en vandaar een rechte lijn dwars door de hippodroom naar de Gasthofstraat (nu : 17 oktoberstraat).

De aldus begrensde parochie zou een bevolking hebben van ca. 4.000 zielen en haar (voorlopige) kerk zou quasi centraal gelegen zijn, aan de Torhoutse Steenweg, ofwel op de grond van de steenbakkerij van Pottier (zuidelijk van de Steenweg), halfweg tussen de Molenstraat en de Tuiniersstraat, ofwel- wat verder westelijk- op de hoek van de weide waar het klooster des Zusters Jozefienen, met hun school in de Steenbakkersstraat, zich bevindt. (Die school was in september 1903 opgericht op een terrein geschonken door senator baron Ockerhout).

N.B. Die Tuiniersstraat of Hoveniersstraat (in het rapport : rue des Jardiniers) is een puzzle. Mijn oudste zegslieden hebben van die straat nooit gehoord en ik ken geen kaart waarop ze voorkomt. Ze staat ook niet vermeld in de lijst der straten afgedrukt in het verslag van de gemeenteraadszitting van 30.05.1905. Ze moet nadien ontworpen zijn en lag vermoedelijk tegenover de Oude Molenstraat.

De nieuwe parochie was dus in theorie ontworpen maar bestond nog niet in feite. En de administratieve wagen liep niet gesmeerd. Eerst op 14 juli 1908 bracht schepen Ern. Van Glabbeke in de Oostendse gemeenteraad rapport uit over het dubbel onderzoek dat de gouverneur 7 maanden voordien (6.11.1907) gevraagd had. Het verzet dat uit dat verslag sprak was diplomatisch ingekleed.

Wat de opportuniteit van de nieuwe parochie betreft, zei de verslaggever, dat hoorde niet tot de bevoegdheid van de commissies (financiën en erediens). Daarover moest de hogere overheid beslissen. Wat de begrenzing aangaat, hier beriepen de commissies zich op het oordeel van de bijzondere driedledige commissie (vgl. hun rapport van 28.09.1907) die het voorlopig karakter van de begrenzing onderstreept had. Definitieve grenzen konden inderdaad maar bepaald worden bij een algemene herziening van de parochiale circumscriptions. Welnu de commissies vreesden dat het aannemen van een voorlopige begrenzing de definitieve regeling voor altijd zou uitstellen. Daarom meenden ze, zo eindigde de verslaggever, een ongunstig advies te moeten uitbrengen. En die conclusies werden aanvaard.

Als reactie op die tegenkanting vanwege het Oostends stadsbestuur schreef de bisschop op 28 augustus aan de gouverneur dat de begrenzing van de nieuwe parochie de algemene herziening van de parochiale afbakeningen

volstrekt niet uitsloot. De definitieve begrenzing werd alleen bemoeilijkt door de voortdurende veranderingen in het stadsbeeld zelf, veroorzaakt vooral door de uitbreiding van het grondgebied en de aangroei van de bevolking. Het begrenzingsontwerp was een dringende maar voorlopige maatregel.

De strijd voor het wettelijk statuut van de nieuwe parochie duurde vele maanden. Er ging nog bijna een jaar voorbij met adviezen en rapporten uitgebracht door de kerkfabrieken van Sint-Jozef, Mariakerke en Stene, van de gemeentebesturen van Stene en Oostende, van de Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen en brieven o.a. van de h. E. Asseloos en de h. J. Renkin, minister van justitie (in het kabinet J. de Trooz), correspondentie waarin de spanningen tussen het liberaal Oostends stadsbestuur (waarvan de traagheid en de onwil werd betreurd) en de toenmalige homogene katholieke regering tot uiting kwamen.

Stilaan klaarde de hemel op. Pastoor L. Maselis van Stene was wel niet helemaal gelukkig met de begrenzing maar de bisschop had tenslotte de rimpelingen glad gestreken.

En eindelijk vloog, bij wijze van spreken, de kogel door de kerk.

Op 29 oktober 1909 publiceerde het staatsblad het koninklijk besluit dat twee artikelen behelsde :

1. de stichting van een parochie in het Oostendse Westerkwartier, met haar begrenzing. (Die was dezelfde als in het bovenvermeld rapport, d.d. 28.09.1907, voorgesteld).
2. de onmiddellijke oprichting van een kerkfabriek .

N.B. Welke delen door de moederparochies tenslotte werden afgestaan, heb ik niet nauwkeurig kunnen achterhalen. Alleen het parochiegedenboek van Stene geeft uitkomst. Volgens een aantekening daarin, op een ingeplakt uittreksel van het kadastraal plan, was het Steense deel het stuk tussen Koninginnelaan, Albertlaan en Torhoutse Steenweg. Dat van Sint-Jozef lag, meen ik, hoofdzakelijk tussen Sportstraat en Koninginnelaan.

Dat allerbelangrijkste besluit werd pas op 22 december 1908 in de Oostendse gemeenteraad meegedeeld.

Intussen was het kerkelijk leven in de volkrijke wijk al ontloken. In een herderlijke brief (23 november 1908) van Mgr. Waffelaert werd de nieuwe parochie en kerk aan het Heilig Hart van Jezus toegewijd. Op 30 november 1908 volgde de benoeming tot pastoor van Polydoor Van Houtte (°Desselgem 1860 en sinds 1901 onderpastoor op Sint-Pieter en Paulus alhier). Kort daarna werd de kerkfabriek samengesteld. De leden daarvan waren : P. Van Houtte (pastoor), Oscar Montangie (voorzitter), Henri Barbier (secretaris), A. Maernoudt, A. Vermeire en Ch. De Roo (de vader van mijn oudste zegsman).

Op 4 december 1908 werd de eerste mis gelezen in de lokalen van de school der Jozefienen in de Steenbakkersstraat. Het zou nog 16 jaar duren voor dat de missen in een definitieve kerk gecelebreerd werden.

Volledigheidshalve merk ik hier op dat, sinds 20 december 1903, de directeur van het Sint-Vincentius-Ferreries-Wezengesticht (aan de Nieuwpoortse Steenweg), bij de Zusters van de Steenbakkersstraat ieder zondag om 9 u. een mis celebreeerde voor de gelovigen (toen dus nog parochianen van Mariakerke). Bovendien kwam vanaf december 1904 de onderpastoor (van Mariakerke dus, nl. Valère Merchier) er de eerste vrijdag van de maand mis lezen om 7 u. 's morgens.

De parochiale activiteiten ontplooiden zich verder. Op 31 januari 1909 werd de kruisweg ingewijd en de wekelijkse kruisweg ingesteld (met 174 leden, zegt het gedenkboek), op 4 april werd de broederschap van het H. Hart opgericht (met 251 leden), op 6 juni 1909 de grote congregatie (110 leden) en op 13 juni 1909 de kleine (53 leden).

Op 1 september 1909 werd de pas gebouwde Broederschool (Nieuwlandstraat) geopend met 116 jongens in 4 klassen. Eind december dat jaar waren er al 270 leerlingen en 5 klassen.

Eerste moeijikheden.

De officiële geboorte van de H. Hartparochie viel dus op 29 oktober 1908. Maar een kerkgebouw schiet niet vanzelf uit de grond en nu rezen de onvermijdelijke problemen van materiële aard.

De kerkfabriek begon zich te weren. Op 10 januari 1909 kwamen de leden in een speciale zitting bijeen en zonden dadelijk een drietal brieven in het Frans de wereld in die in de Oostendse gemeenteraadszitting van 12 januari 1909 werden voorgelezen. In de eerste werd het stadsbestuur erop gewezen dat de eredienst niet lange tijd in de huidige voorwaarden (nl. in klaslokalen) kon uitgeoefend worden en anderzijds dat de bouw van een voorlopige kerk op de nieuwe parochie hoge en nutteloze kosten voor de stad zou meebrengen. Daarom werd het stadsbestuur verzocht maatregelen te treffen om zo gauw mogelijk een definitieve kerk te doen bouwen.

In de tweede brief vroeg de kerkfabriek een gunstig advies voor een rekwes, gericht aan de minister van justitie, waarin een wedde voor een onderpastoor op de nieuwe parochie gevraagd werd. In dat rekwes (de derde brief) werd de noodzakelijkheid van een onderpastoor met volgende argumenten verdedigd :

- de parochie telt meer dan 5.000 inwoners, bijna allen katholiek
- tijdens het badseizoen vermeerderd het aantal kerkgangers en daardoor ook de godsdienstige behoeften
- tenslotte zal door de aanzienlijke uitbreiding van dit deel van Oostende de bevolking snel stijgen.

De dynamische kerkfabriek van het H. Hart kreeg al gauw tegenwind.

In de gemeenteraadszitting van 16 maart 1909 uitte schepen van financiën, Van Glabbeke, bezwaren tegen de begroting van de kerkfabriek voor 1909.

Art. 16 en 38 van de gewone uitgaven kon hij niet slikken. "We krijgen", zegt hij, "geen gemotiveerd advies voor die uitgave van 100 fr. (art. 16) voor een klerk". (N.B. Een klerk was een soort van kerkelijk opzichter waarvoor toen alleen de kerkfabrieken van Sint-Pieter en Paulus en van Sint-Jozef een toelage van 100 fr. genoten). "En wat art. 38 betreft, de (gevraagde) subsidie van 300 fr. (het zgn. loon voor 'n hulppriester) is een niet verplichte gewone uitgave waartoe wij niet moeten bijdragen".

En dan ontstaat er een kleine discussie met een vreemd staartje.

De h. M.G. Verdeyen merkt op dat de nieuwe kerkfabriek wettelijk verplicht is haar deel van de goederen ontvangen van de moederparochies (nl. Mariakerke, Stene en Sint-Jozef) bekend te maken. Dat heeft ze nog niet gedaan.

En nu het orgelpunt. Het katholiek maar liberaal verkozen raadslid dr. Irmin Pleyn meent dat te veel nutteloze parochies gesticht worden. Kardinaal Mercier zelf, zegt hij, vindt dat de katholieken wat beters te doen hebben. Volgens "Le Littoral" (het katholiek blad van Alfons Elleboudt) heeft hij in een interview verklaard dat hij de bouw van een kerk zou tegenhouden om een katholieke krant te helpen oprichten. "Als trouwe zoon van de kerk", besluit Pleyn, "kan ik de begroting voor die nieuwe parochie niet goedkeuren".

Het rapport van Van Glabbeke wordt aanvaard.

Het verzoek van de kerkfabriek om een onderpastoor te bekomen (cf. het rekwes van 10 januari 1909) wordt in de gemeenteraadzitting van 29 juni besproken. Volgens rapporteur Van Glabbeke overtuigt het dubbel argument niet dat de kerkfabriek naar voren brengt. De parochie van het H. Hart, zegt Van Glabbeke, bestaat slechts acht maanden. De aanstelling van een pastoor komt voldoende tegemoet aan de godsdienstige behoeften van de gelovigen uit dit kwartier. Het verzoek om een onderpastoor is voorbarig. De parochie is pas opgericht en heeft nog geen kerk. Zoals in het verleden kunnen de parochianen, voegt hij erbij, voor huwelijken, doopplechtigheden en sterfgevallen terecht in de Sint-Jozefskerk.

Anderzijds, zo gaat hij verder, worden de diensten in de kapel van het Sint-Vincentius-Ferreries-Wezengesticht, op het grondgebied zelf van de parochie, druk bijgewoond door de gelovigen die tussen Sportstraat en Koninginnelaan wonen. Daar is een echte hulpkapel.

Wat de vreemdelingen tijdens het badseizoen aangaat, zij bezoeken hoofdzakelijk het Duinenkerkje (Mariakerke) en de Sint-Jozefkerk. Er is dus geen onderpastoor nodig.

Van Glabbeke vergiste zich wat doopsels, huwelijken en sterfgevallen betreft: die werden stipt in de nieuwe parochie gehouden. Toch had hij niet helemaal ongelijk. Vele inwoners uit het oostelijk deel van de parochie (b.v. van de wijk "Het Kroontje" of van de Sportstraat tot de Koninginnelaan) gingen 's zondags inderdaad mishoren in de Sint-Jozefskerk of in de Vincentius-Ferreries-kapel). Het rapport van de schepenen werd dan ook goedgekeurd.

Maar niettegenstaande dat ongunstig advies kwam de gevraagde onderpastoor er toch want op 4 september 1909 werd in die hoedanigheid benoemd Camiel Van Besien (° Heist-aan-Zee 1874) .

Het godsdienstig leven op de parochie gedijde verder. Van 24 oktober tot 4 november 1909 werd er de eerste missie gepreekt door E.P. Delputte. Naar aanleiding daarvan werd op 14 november dat jaar de sodaliteit van de H. Familie gesticht (een congregatie geleid door de paters Redemptoristen) waarbij 196 vrouwen aanwezig waren.

Enkele maanden later ontstaan opnieuw wrijvingen tussen de jonge kerkfabriek van het H. Hart en het Oostends gemeentebestuur. In de raadszitting van 11 januari 1910 komt de begroting van de kerkfabriek voor 1910 aan de beurt. Ook hier vindt de kritische schepen Van Glabbeke graten. De gevraagde subsidieverhoging, van 922 fr. tot 2.152 fr., noemt hij vrij aanzienlijk. Dat vindt zijn oorzaak, verklaart hij, in de functiewijziging van de kerkelijke lekehelpers en in een algemene loonsverhoging toegepast door de kerkfabriek. Die laatste heeft bovendien een bijslag van 200 fr. toegestaan aan de pastoor en van 400 fr. aan de onlangs aangestelde onderpastoor.

Dat zijn uitgaven waartoe noch de kerkfabriek noch het gemeentebestuur verplicht zijn. De stad moet dus niet bijdragen voor het deficit dat hieruit volgt en de hogere overheid zal dat tekort moeten verminderen door de voorziene uitgaven te besnoeien. "De commissie (financiën) betreurt bovendien", zo besluit Van Glabbeke, "dat de kerkfabriek haar deel in de goederen en stichtingen van de moederparochies nog niet opgeëist heeft. Dat is nochtans voorgeschreven door de wet". De begroting wordt tenslotte goedgekeurd met voorbehoud van de aanmerkingen uitgedrukt in het rapport.

Verscheidene bouwplaatsen voor de kerk. Velodroom of IJsput ?

Intussen zitten ze aan katholieke zijde niet stil. En weldra duiken er concrete voorstellen op voor de bouw van een kerk. In de loop van januari 1910 heeft de h. Désiré Kimpe met de kerkfabriek onderhandeld. Dat heeft tot een geschreven overeenkomst geleid (25 januari 1910) waarvan de voornaamste bepaling is : het gratis afstaan van een terrein gelegen tussen de Nieuwpoortse Steenweg, het Wezengesticht, de Steenbakkersstraat en de Torhoutse Steenweg. In de volksmond heete die plaats de "IJsput". Daarover en over de armzalige omgeving van dat verdwenen hoekje op de H. Hartparochie wil ik even uitweiden.

De "IJsput" ontleende zijn naam aan een grote put, nl. de uitgegraven diepte van een vroegere steenbakkerij. In die put, waarrond een gemetselde muur liep, werd in de winter, bij strenge vorst, ijs gewonnen ten behoeve van de visserij. Dat ijs werd uitgebroken en een tijdje bewaard in donkere barakken, aan de kant van het Wezengesticht. Vandaar werd dat ijs naar de klanten in de stad gebracht.

De vader van Madeleine Vermeersch, nl. Charles Vermeersch (1859-1925) die een transportdienst bezat, vervoerde dat ijs.

Treffend ecologisch detail : tussen de muur van het Wezengesticht (wij zegden "patersmuur", vertelde Wilhelmina Jansseune) en de putmuur liep er een grachtje waarin paling zat .

Naar de ijspuit werd de gewezen herberg "In den IJspuit" genoemd.

Ze stond, met "drie trapjes op", op de hoek van de Nieuwpoortse Steenweg, toen nr 105., en de H. Hartlaan, waar zich nu de modezaak "Het Molentje" bevindt. Het was een welbeklante "deftige stamenee" waarin, naar oude gewoonte, de vloer van de gelagkamer met fijn zand was bestrooid. Achter het huis en uitkomend op de ijspuit, lag er een boltra.

Wilhelmina Jansseune liep bijna dagelijks de herberg binnen want de bazin was haar tante Virginie Jansseune (1854-1925). Zowel haar eerste man, P. Deroo (1857-1894) als haar tweede G. Meerschaert (1869-1933) waren meestergast bij H. Casteels-Decoene die het ijs van de "IJspuit" exploiteerde. In de winter waren daar enkele metselaars en dienders in dienst.

Die Henri Casteels (1841-1899), een ondernemend man, was bedrijvig als reder, viskeurder, handelaar in zeilen, touwwerk, vis en ijs. Bovendien was hij kapitein bij de Burgerwacht en liberaal gemeenteraadslid (1886-1898). Hij woonde Oude Mijnplaats, 6. Volgens Wilhelmina Jansseune zou Filip Decoene (1855-1931), schoonbroer van Henri Casteels, de ijs-exploitatie nog verscheidene jaren hebben voortgezet.

Virginie Jansseune heeft haar herberg opengehouden, ook gedurende de oorlog 1914-1918, tot haar dood. In het begin van de jaren '30 werd de oude "stamenee" afgebroken.

Onbevoegden konden de "IJspuit" niet binnen. Want, gevat tussen de muur van het Wezengesticht en de huizen van de Steenbakkersstraat, was hij in die tijd ontoegankelijk. Bij de herberg "In den IJspuit" was hij - zoals de verlaten Velodroomgrond aan de overkant van de Steenweg - afgesloten door een houten hekken. (Vermoedelijk werden die afsluitingen in het eerste oorlogsjaar, 1914, als timmer- of brandhout afgebroken).

Aan de zuidkant van de "IJspuit" lag de stinkende Sint-Catharinakreek en ondoordringbaar woest terrein. Jongens en meisjes uit de Steenbakkersstraat gingen er spelen. Sommige huizen waren van de "IJspuit" afgesloten door een grachtje waarover een plank lag. Andere, zoals het geboortehuis van Wilhelmina Jansseune (nr. 30), stonden ermee in verbinding door een poortje. Nog andere bewoners, zoals de neven van Hendrik Roels, klommen over de lage muur van hun huis en gingen 's winters op de bevroren ijspuit schaatsen.

Van die verwilderde "IJspuit" gescheiden door de vieze Kreek lagen de twee sloppen van de wijk "'t Kroontje", nl. de Hanegang en, oostelijk daarvan, de Arbeidersstraat, beide georiënteerd naar het westen. Ze daalden broederlijk naast elkaar van de Torhoutse Steenweg naar de Kreek waarover een grote plank lag. Jarenlang was de Hanegang voor voetgangers en fiet-

sers de gewone, korte en gemakkelijke verbinding tussen de Torhoutse en de Nieuwpoortse Steenweg, en vice versa.

De twee stegen heb ik in mijn jeugd gekend maar geschuwd. Vele ouders verboden hun kinderen daar door te lopen. De krotten, voor het merendeel bewoond door dagloners, voddenrapers, scharenslijpers, venters en allerlei dompelaars bleven - vooral die in de gore Hanegang - schier rechtstaan van de stank. Het was niet ongewoon dat sommige bewoners hun sociale verworpenheid af en toe op voorbijgangers afreageerden met buien van agressiviteit. In allerlei vormen, vaste en vloeibare.

Een paar anekdoten mogen de ontstellende vunzigheid en armoede van de Hanegang illustreren. Mevr. Calmeyn-Vermeersch herinnert zich nog dat aannemer P. Mares (die op de Nieuwpoortse Steenweg woonde, tegenover de Mar. Theresiastraat) eens aan haar vader vertelde dat hij in de Hanegang een karweitje had uitgevoerd, zo doorsmerig dat hij jasmouwen en broekspijpen had moeten toebinden tegen ... de weegluzen .

En van onderpastoor C. Van Besien zelf vernam Hendrik Roels dat de kapelaan er eens een oude man was gaan berechten : hij had de stervende aangetroffen uitgestrekt op en toegedekt met ... kolenzakken.

Apollonia Vanblaere heeft van 1905 tot mei 1937 in de Arbeidersstraat nr. 6 gewoond en weet er treffend over te vertellen.

De 17 woninkjes van dat straatje waren eigendom van Désiré Kimpe. Hij had ze laten bouwen op grond die hij 2 fr. per m2 had betaald. In de smalle huisjes, 4,5 m breed ,viel men met de deur in huis : twee kamers achter elkaar en erboven een zolder. Daar hokten gezinnen van 10, 13 en zelfs 15 kinderen. Enkele huisjes werden zo proper mogelijk gehouden.

Op de vloer van rode tegels werd zand gestrooid rond de "buijestoof". Behangpapier was luxe en daarom waren de muren van onderen geteerd en van boven gewit.

In die twee impasses had bijna iedereen een hond«om d'armoede van de deur te blaffen» zodat die "garren" alle dagen weergalmden van gekef en kindergeschrei. Honden en kinderen gaven natuurlijk dikwijls aanleiding tot ruzie .

Die van de Arbeidersstraat vermeden contact met die van de Hanegang. Ze waren ervan gescheiden door de afsluitingsmuur van de kleine "koertjes". Het verschil in status sprak niet alleen uit de benaming "straat" tegenover het denigrerende "gang". De krotwoningen van de Hanegang waren nl. niet alle voorzien van een "vertrek". Ze hadden ook geen regenput zodat water bijgesjouwd moest worden, met emmers aan een juk of tussen een hoepel, uit een of andere publieke fontein in de buurt. Vuile kleren werden uitgespoeld in het ondiepe maar twijfelachtige water van de Kreek die af en toe schoongemaakt werd door de stad. Regelmatig viel er een kind in, zonder erg. Voor die plank over de Kreek moest (tot de oorlog in 1914 uitbrak) ieder gezin 1 fr. per jaar betalen aan D. Kimpe. In diezelfde tijd bedroeg de huishuur in de sloppen 13 fr. per maand. Er waren natuurlijk slechte betalers. Het gebeurde dat sommigen 6 maanden ten achter waren en dan plots, met hun schamele huisraad, hals over kop

verhuisden, zonder te betalen. Nooit stonden de huisjes leeg want zodra er een vrij kwam werd het bezet .

Wie nu door de Mac Leodstraat naar de Torhoutse Steenweg kuiert kan zich moeilijk voorstellen hoe beschreienswaardig die plaats er 60 jaar geleden uitzag. De Hanegang en de Arbeidersstraat betekenden - zoals andere sloppen - een schrijnende sociaal economische aanklacht. In de tweede helft van 1937 werden die krotten eindelijk afgebroken. De sanering van de wijk werd eerst na 1944 volledig doorgevoerd en heeft de H. Hartparochie onzeglijk verfraaid.

En nu terug naar die belangrijke overeenkomst tussen D. Kimpe en de kerkfabriek van het H. Hart.

Op de gemeenteraadzitting van 22 februari 1910 wordt een brief van de kerkfabriek (4 februari 1910) over dat bijzondere voorstel-Kimpe (25 januari 1910) meegedeeld. Bij dat schrijven is een plan van het terrein gevoegd en een kopie van de overeenkomst. Interessant is punt 5 uit de overeenkomst : er moet een straat aangelegd worden die van uit de Nieuwpoortse Steenweg toegang zal verlenen tot de kerk (= de latere H. Hartlaan). De h. Kimpe zal daartoe de nodige huizen - waarvan hij eigenaar is - afbreken en de grond onvergeld afstaan. Dat punt 5 bevestigt dus dat het gedeelte van de Nieuwpoortse Steenweg tussen de Rentenierstraat en de Steenbakkersstraat volgebouwd of afgesloten was.

Dat voorstel-Kimpe wordt tenslotte naar de commissies van Openbare Werken en Financiën verwezen.

Er komt nog meer schot in de zaak. In de gemeenteraadzitting van 10 mei 1910 worden drie voorstellen betreffende de bouwplaats en de constructie van de nieuwe (voorlopige) kerk naar de bovengenoemde commissies verwezen.

Benevens het voorstel Kimpe is er het voorstel-Fernand Plaideau. Deze is, volgens een brief (Menen, 10 maart 1910) gericht aan de burgemeester, bereid de nodige grond voor de kerkbouw, gelegen bij de Torhoutse Steenweg, gratis af te staan. Van de 6 voorwaarden trekt vooral de derde de aandacht. F. Plaideau vraagt de aanleg van een straat om zijn gronden, aangeduid op het plan, produktief te maken, nl. een nieuwe straat ter vervanging van de Gerststraat. (N.B. : volgens dat voorstel moest de nieuwe kerk bij het kruispunt van Plantenstraat en Frère-Orbanstraat gebouwd worden).

Tenslotte was er het voorstel van de stedelijke technische dienst (geleid door ir. A. Veraert). In een document, gedateerd 14 april 1910, wordt als bouwplaats voor de (voorlopige) kerk voorgesteld : de grond (eigendom van de stad) van de gewezen velodroom (waardoor nu de E. De Cuyperstraat loopt) tussen twee te ontwerpen straten loodrecht op de Nieuwpoortse Steenweg.

N.B. De velodroom was een faliekante onderneming. Opgericht in 1895 werd ze al in 1901 gelijkwideerd. Die open ruimte, vol putten en bulten, met een centrale diepte was, onder de oorlog 1914-1918 en de eerste jaren daarna voor ons een nog aantrekkelijker speelterrein dan de "IJsput".

Intussen had een groep parochianen geijverd om, op historische gronden, de naam van de parochie te veranderen in die van Sint-Catharina. Op een brief daarover (6 april 1910) van burgemeester Pieters aan de bisschop van Brugge werd op 12 april 1910 geantwoord dat de parochie onder de benaming van het H. Hart opgericht werd: burgerlijk op 29.10.1908 en canoniek op 23.11.1908. Dat kon niet meer veranderd worden. Overigens, oordeelde de bisschop, was hier geen spraak van de wederopstanding van de oude parochie van Sint-Catharina-West, verdwenen bij het beleg van 1604. "De H. Hartparochie volgt die niet op en kan geen rechten doen gelden op haar goederen. De naam Catherina komt eerder toe aan de hulpkerk die zal opgericht worden op de Conterdam-Meiboom, twee gehuchten die het grootste gedeelte van de gewezen Catharinapolder innemen".

Die argumentatie werd, eerbiedig, aangevochten door de h. Ch. Van Iseghem ("de Conterdam heeft niets te maken met Oostende"). Vergeefs. In 1912 werd inderdaad op de Conterdam de parochie van Sint-Catharina gesticht. Historisch noch geografisch is die naamgeving verantwoord. Ze paste beter bij de Sint-Godelieveparochie, op 1 januari 1959 zelfstandig geworden (vgl. J. Dreesen en G. Vandamme, *Geschiedenis van een parochie te Oostende*, 1984, p. 20).

Het duurt nog een tijdje vooraleer de gemeenteraad tot een eensgezind besluit komt. In de zitting van 31 mei 1910 verklaart de verslaggever, schepen D. Fermon, dat de betrokken commissies (openbare Werken en Financiën) na aandachtige studie van de 3 voorstellen (Kimpe, Plaideau, Technische Dienst) opteren voor het centrum van de oude velodroom.

Er volgt een discussie waarin uiteenlopende standpunten worden verdedigd. Schepen Fermon meent dat een voorlopige kerk bouwen financiële moeilijkheden zal meebrengen. Raadslid Pleyn wil eerst de al zo lang aangevraagde nieuwe school in Mariakerke oprichten. Raadslid G. Verhaeghe steunt, als ruimdenkend liberaal, de bouw van een nieuwe kerk en hoopt dat de preekstoel daar geen politieke tribune wordt. Het katholiek raadslid J. Mollet acht het voorstel-Kimpe het beste. Tenslotte wordt er gestemd en het volgende besloten:

1. De voorlopige H. Hartkerk wordt op de grond van de oude velodroom gebouwd, met de hoofdingang gericht naar de Nieuwpoortse Steenweg.
2. De aanleg van twee nieuwe straten van 12 m breedte, loodrecht op de Nieuwpoortse Steenweg, wordt voorlopig geschorst.
3. Het schepencollege moet met h.h. Kimpe en Plaideau de onderhandelingen voortzetten voor het verwerven van een terrein waarop de definitieve kerk zal gebouwd worden.

In de gemeenteraadszitting van 19 juli worden de uitgewerkte plannen van de technische dienst (het derde voorstel) besproken. Schepen Fermon deelt mee dat de nuttige oppervlakte van de (voorlopige) kerk ca. 1.000 m² zal bedragen met ruimte voor 1.000 stoelen voor een bevolking van 7.000 zielen. De onkosten worden op ongeveer 60.000 fr geschat.

Er wordt gediscussieerd. Raadslid A. Dujardin meent dat de voorlopige kerk te veel nuteloze dingen bevat. Opnieuw verdedigt de h. Mollet het voorstel-Kimpe. Met redelijke argumenten. "De h. Kimpe", zegt hij, "biedt onvergeld zijn grond aan en geeft ons 10 zelfs 15 jaar tijd. Wij moeten alleen de nodige straten aanleggen. Zijn aanbod bevat veel voordelen. Het terrein is centraal gelegen. De stad worden grote onkosten gespaard want over 10 jaar zal welgelegen grond heel duur zijn. De uitvoering van dat plan betekent een verfraaiing van dat kwartier. Zo we het aanbod nu aanvaarden, dan zal daar dadelijk gebouwd worden in het vooruitzicht van de toekomstige kerk. Bovendien heeft die plaats de voorkeur van de inwoners".

Mollet pleit vergeefs want het rapport - dat de kerk in de velodroom wil - wordt aanvaard. Het is nu wachten op de goedkeuring van de hogere overheid.

In de raadszitting van 18 oktober 1910 deelt de voorzitter, burgemeester A. Pieters, een schrijven van de provinciegouverneur mee (5.10.1910) : de plannen voor de bouw van een voorlopige H. Hartkerk (in de velodroom dus) zijn door de Bestendige Deputatie goedgekeurd.

En de zaak schijnt werkelijk vooruit te gaan. In de zitting van 6 december 1910 maakt voorzitter Pieters de resultaten bekend van de aanbesteding voor de bouw van de (nog altijd voorlopige) H. Hartkerk : V. Vanhoutte, H. Galley, L. Verhaeghe, Ch. Pauwels en Ch. Janssens, J. Sanders, F. Verkempinck : van 43.679 fr. tot 50.000 fr. - F. en R. Lingier, A. Boncquet en J. Lauwers : van 52.676 fr. tot 54.200 fr.

Maar de maanden verstrijken zonder dat de bouwactiviteiten aanvangen. "De Zeewacht" (januari 1911) en "Le Littoral" (februari 1911) betuigen hun ongeduld .

Wegens het drukke parochiewerk is er een tweede onderpastoor nodig. Al in januari 1911 heeft de bisschop daarvoor bij de minister van justitie aangeklopt. Maar voldoening krijgen vraagt tijd.

Op 21 juni 1911 sterft pastoor P. Van Houtte. Zijn opvolger Constant Wittouck (°Sint-Eloois-Winkel 1860 - † Brugge 1928), sinds 1891 onderpastoor op Sint-Pieter en Paulus alhier, wordt op 6 juli benoemd. En het leven op de parochie gaat voort.

Op 9 juli 1911 besluit de kerkfabriek aan het gemeentebestuur een krediet van 13.000 fr. aan te vragen (in het Nederlands) «om de nodige betamelijke meubelen aan te kopen voor de voorlopige kerk». Die meubelen worden opgesomd : orgel (occasie) 3.000 fr. - stoelen : 2.000 fr. gewijde vaten : 1.500 fr - gewijd kerkgewaad : 1.500 fr. - altaargerief : 1.000 fr. - begrafenisgerief : 1.000 fr. - rouw : 500 fr. - stoven : 200 fr - sacristiegerief, kasten, enz. : 1.200 fr - klok : 100 fr. - onvoorzien kosten : 1.000 fr. In een brief (september 1911) aan de bisschop klaagt pastoor Wittouck dat hij de tweede onderpastoor broodnodig heeft. En er komt niets van.

Op 21 september 1911 volgt een antwoord uit Brugge: "Je hebt inderdaad recht op een tweede onderpastoor en je zult hem krijgen. Nog een beetje geduld. Voor klasbezoek en catechismusles mag je intussen een beroep doen op directeur Desmet (van het Vincentius-Ferreriesgesticht)".

Het bovenvermeld verzoek van de kerkfabriek wordt in de gemeenteraadszitting van 5 september 1911 meegedeeld, naar de commissie van financiën verwezen en in de zitting van 19 september 1911 besproken. Hier verklaart schepen Van Glabbeke dat eenzelfde bedrag (nl. 13.000 fr.) met dat doel op de buitengewone begroting van de stad al ingeschreven is.

Maar er schuilt een addertje in het gras.

Tijdens dezelfde zitting brengt de schepen een ongunstig advies uit over het voorstel van de minister van justitie om een tweede onderpastoor op de H. Hartparochie te benoemen. De kerkfabriek heeft al eens voldoening gekregen, zegt Van Glabbeke. Het is nu de tijd niet om een tweede onderpastoor aan te vragen. En de besluiten van zijn rapport worden aanvaard.

Er zijn echter instanties die machtiger zijn dan de Oostendse schepen want op 17 november 1911 wordt als tweede onderpastoor Florent Vermeersch benoemd (°Houtem 1874 - † Dudzele 1935).

Intussen wordt in het katholieke kamp gecorrespondeerd en geijverd voor de bouw van een kerk op de grond van de ex-velodroom. Op 5 augustus 1911 meldt minister Al. Van de Vyvere (landbouw en openbare werken) aan kan. A. Camerlynck, pastoor-deken van Oostende, dat het bestemmingsplan goedgekeurd is, op 5 september dat hij zijn departement de opdracht heeft gegeven de zaak te bespoedigen en op 21 september dat het algemeen rooiingsplan door een K.B. is bekrachtigd.

Te midden van die bedrijvigheid verheft "Le Littoral" in oktober 1911 zijn vermanende stem : "De ligging van de voorlopige kerk is niet te rechtvaardigen. Die ondoordachte maatregel zal zeer duur uitvallen. Bovendien is het beter een definitieve kerk te bouwen".

Het is alsof het blad van Elleboudt hier profeet speelt want het nieuwe jaar opent met een radicale wending in zake de bouwplaats van de H. Hartkerk.

In de gemeenteraadszitting van 30 januari 1912 wordt een voorstel uitgaande van de h.h. J. Bonte en Smis-Valcke, naar de commissies van openbare werken en financiën verwezen. De raadsleden krijgen de inhoud te horen, uiteengezet in een brief (12 december 1911) van die heren aan de gemeenteraad. Hun voorstel komt, samengevat, neer op het volgende.

De h.h. J. Bonte en Smis-Valcke, die een optie bezitten op de gronden van h.h. Kimpe en Van Ockerhout, staan gratis aan de stad Oostende af :

1. de grond voor de definitieve bouw van de H. Hartkerk.
2. de grond, met 6 huizen, voor de aanleg van de nodige straten.

Dat brengt substantiële voordelen mee : de velodroomgrond zal aanzienlijk in waarde stijgen door de aanleg van een straat van 20 m breedte (N.B. : de latere H. Hartlaan), dwars door het optieterrein (m.a.w. de "IJsput") en door de constitutie van een kerk daarop. De bouw van een voorlopige kerk zou een ernstig financieel verlies voor de stad betekenen. Berekeningen, in de brief opgenomen, tonen aan dat dit nieuwe voorstel 297.000 fr. winst zou opleveren.

De h. Smis-Valcke (aannemer) verbindt zich ertoe een definitieve kerk te bouwen, onder het toezicht van de bevoegde overheid, voor de som van 350.000 fr., meubilering en decoratie niet inbegrepen. Bovendien zal hij, mits sommige voorwaarden vervuld worden, de vermelde straten aanleggen en plaveien, de riolering aanbrengen en de Catharinakreek overwelden.

De Conventiewet van 5-12 augustus 1912.

Dat voorstel van de h.h. Bonte-Smis schiet niet direct wortel.

Maar ondertussen wordt er achter de schermen gewerkt. Ongetwijfeld zijn - wat de bouw van de H. Hartkerk betreft - ministers uit de homogene katholieke regering de Broqueville aangesproken en werd van hogerhand contact genomen met de h.h. Bonte en Smis. Tot ontevredenheid - zoals zal blijken - van verscheidene liberale leden van de gemeenteraad omdat zij niet tijdig op de hoogte gebracht werden van gewichtige beslissingen.

Er hangt inderdaad veel in de lucht. En op 25 april 1912 krijgt de raad, in een buitengewone zitting bijeengeroepen, bijzonder groot nieuws te horen. Schepen-voorzitter A. Liebaert (burgemeester A. Pieters, ziek, verblijft in Brussel waar hij op 30 mei 1912 sterft) leest een brief voor van minister A. Van de Vyvere (17.04.1912).

Deze verzoekt de raad een ontwerp van conventie tussen de staat en de stad Oostende betreffende de uitvoering van een aantal belangrijke werken goed te keuren. Die laatste zijn bedoeld als een ruime compensatie voor vroeger voorziene maar prijsgegeven werken. De conventie aanvaarden betekent voor de stad afstand doen van de bouw van een (vroeger beloofd) museum. Daar het project vóór 1 mei a.s. in de Kamers besproken wordt, moet het binnen 8 dagen teruggestuurd worden.

Daarna volgt de lectuur van het conventieproject zelf dat 18 artikelen bevat. Ik neem er de belangrijkste uit. Aan de stad Oostende worden het 2 de en het 3 de handelsdok weer afgestaan maar de staat behoudt zich het recht voor beslag te leggen op de gedeelten daarvan nodig voor de uitbreiding van het station (art. 1). De staat zal een (nieuwe) vissershaven aanleggen, met een vismijn, en een zgn. zweefbrug bouwen (de destijds in de lokale pers druk besproken "pont transbordeur" die er nooit gekomen is) (art. 3.). Verder is er spraak van de bouw (door de Staat) van een Thermenpaleis (art. 11), van een visserswijk (art. 12) en van de sanering van het Westerkwartier (art. 13).

Veruit het belangrijkste voor ons hier is art. 17 : de stad Oostende zal de H. Hartkerk bouwen voor een prijs die niet hoger mag liggen dan 350.000 fr. Daarvoor zijn volgende bedragen bestemd : a. 45.000 fr. subsidie, toegekend door de gemeenteraad - b. de subsidie van de provincie West-Vlaanderen - c. de opbrengst van de verkoop van gronden gelegen bij de Moerasstraat, op de Vuurtorenwijk en in Mariakerke. De staat zal het eventueel tekort aanvullen. Plannen en bestek van de kerk moeten binnen 6 maanden aan de minister (landbouw en openbare werken) worden opgestuurd.

Nu begint een lange geanimeerde discussie (het verslag van de zitting beslaat de blz. 476-505). Verdeyen, de voornaamste woordvoerder van de liberale meerderheid, spreekt zijn diepe ontevredenheid uit. "Al maanden neen, jaren, wachten wij op die conventie en nu krijgen we materieel de tijd niet om dat belangrijk document te bestuderen". "Inderdaad", zegt de schepen-voorzitter, "maar we moeten ons erbij neerleggen".

En dan volgt een bekvechterij met de woordvoerders van de katholieke oppositie (vooral A. Elleboudt en H. Baels). Die zijn blij met de conventie. "Wij mogen ons gelukkig achten", zegt Baels, "de conventie is een echt cadeau".

Bij het slot van de zitting herhaalt Verdeyen dat hier geen spraak is van geschenken maar van de uitvoering van een overeenkomst. Hij herinnert aan de discussie in de Kamers (in 1908) over de overdrachtsakte van de Onafhankelijke Kongostaat. "Kongo kwam integraal aan België toe maar koning Leopold II kreeg, als blijk van dankbaarheid, een fonds van 45 miljoen bestemd voor werken, vroeger voorzien door de koning. Voor Oostende betekende dat 20 miljoen maar die bepaling liep tenslotte uit op de formele verbintenis een museum te bouwen van ca. 3.500.000 fr. En nu vervangt de regering dat beloofde museum door een Thermpaleis. Dat is toch helemaal geen geschenk!"

Schepen-voorzitter Liebaert maakt een eind aan de discussie. Er wordt gestemd en de conventie wordt unaniem goedgekeurd. In een proces-verbaal wordt voorbehoud gemaakt voor enkele bepalingen van een vijftal artikelen.

Op 'n nieuwe zitting, 3 dagen later (28 april 1912), leest schepen Liebaert het (snelle) antwoord voor van minister Van de Vyvere op bovengenoemd proces-verbaal: de regering kan geen voorbehoud aanvaarden. De conventie moet zonder wijzigingen aangenomen worden en het is van het grootste belang dat ze, vóór het einde van de zittijd, voor de wetgevende Kamers gebracht wordt.

Weer volgt een levendige discussie (verslag blz. 514-534). De katholieken (vooral Elleboudt; Baels is in het buitenland) verdedigen de conventie door dik en dun. De liberalen (vooral Laroye, Verdeyen, Verhaeghe) voelen zich diep verongelijkt omdat ze geen gelegenheid hebben om voor sommige vage punten opheldering te krijgen. "We worden niet geraadpleegd. We moeten de H. Hartkerk bouwen, geen werk van algemeen belang. We hebben 't mes op de keel" (Laroye). En, pijnlijk te slikken pil: het Thermpaleis gaat, tegen alle verwachtingen in, naar de staat.

Toch wordt de tekst van de conventie, en dit keer zonder voorbehoud, aangenomen.

Die belangrijke kwestie komt opnieuw ter sprake op de volgende zitting (21 mei 1912). We vernemen nog iets over de achtergrond van de voorbije onderhandelingen. Baels interpelleert over de houding van het schepen-college en speciaal van schepen Hector Devriese (financiën) in verband met de conventie. "Er werd te veel tijd verloren", zegt Baels. "Al in oktober was de minister in onderhandeling met de burgemeester en de sche-

pen. Bovendien heeft de schepen de constructie van de H. Hartkerk gevraagd maar daarna op een meeting verteld dat hij nooit de oprichting van een kerk voorgestaan had. Een onbegrijpelijke houding”.

Devriese repliceert : ”We kregen geen document ter beschikking en konden de raad niet inlichten”. Uit de verdere discussie blijkt dan dat schepen Devriese, na grondige studie en bespreking (17 februari 1912) van het plan Smis-Bonte - dat de sanering van het Westerkwartier en de bouw van de H. Hartkliniek omvatte - op 8 maart de minister voorstelde de zaak van de H. Hartkerk in de conventie op te nemen, als compensatie voor de hoge uitgaven die sommige werken, voorzien in de conventie, voor de stad zouden meebrengen.

De voorzitter sluit eindelijk het lange debat af.

Die zo belangrijke conventie tussen de Staat en de stad Oostende werd in augustus dat jaar door de twee partijen ondertekend en kreeg kracht van wet : de zgn. Conventiewet van 5-12 augustus 1912.

Smis - Valcke zal de H. Hartkerk bouwen .

Was tot de bouw van de H. Hartkerk nu principieel besloten, de concrete details daarvan waren nog niet geregeld. Daar gingen nog maanden over heen.

Op de raadszitting van 5 oktober 1912 werd, na een verwarde discussie over een plan voor een basiliek die 500.000 fr. zou kosten, het probleem van de bouwplaats, de aanwerving van de nodige terreinen en de plannen voor de definitieve H. Hartkerk, weer naar de commissies van openbare werken en financiën verwezen.

In de volgende zitting gebeurt dat opnieuw (30 november 1912). Baels wijst op de hoogdringendheid om de plannen aan de bevoegde minister voor te leggen. Hij wordt gerustgesteld.

Op dezelfde zitting komt de liberale onvrede met de H. Hartparochie weer tot uiting. Schepen Devriese brengt rapport uit over de begroting 1913 van de kerkfabriek. Ze is van 1.032,61 fr. (1912) geklommen naar 3.082,61 fr. Die gevoelige verhoging heeft een dubbele oorzaak : de voorzienige verminderde ontvangst van het stoelengeld (nl. 650 fr. minder dan in 1912) en de vermeerdering van diverse uitgaven (nl. 1.070 fr.). En dan de doorn in de liberale voet. ”Supplementaire wedden voor onderpasters hoeven wij niet te betalen”, zegt de schepen. Hij herinnert er nog eens aan dat het stadsbestuur zich negatief had uitgesproken over de oprichting van de H. Hartparochie en over de benoeming van twee onderpasters. Met voorbehoud voor die aanmerkingen wordt de begroting goedgekeurd.

Eindelijk is de knoop doorgelukt en op de raadszitting van 17 december 1912 leest schepen Dujardin het belangrijk rapport voor van de commissies van financiën en openbare werken.

Plannen en bestek voor de bouw van de H. Hartkerk werden onderzocht.

Het werk zal de som van 350.000 fr. (ingeschreven in de conventie) niet overschrijden. Ook het voorstel-Bonte-Smis-Valcke werd bestudeerd.

Daarin is voorzien : de kosteloze afstand van grond voor de kerk en de aanpalende straten, d.w.z. twee zijstraten van 12m breedte (nl. de huidige Beeldhouwers- en de Bouwmeestersstraat) en een straat van 20 m breedte tussen de Nieuwpoortse Steenweg en de kerk (de huidige H. Hartlaan).

Smis-Valcke zal de kerk bouwen binnen 15 maanden na ontvangst van de plannen. Terzelfdertijd zal hij zorgen, zonder kosten voor de stad, voor riolering in de nieuwe straten en in de Schildersstraat, en voor de overwelling van de Catharinakreek. Voor zijn rekening neemt hij ook het aanleggen en plaveien der straten, overeenkomstig de aanduidingen door de stad, de water- en gasleiding in de vermelde straten, met materialen geleverd door de stad. Als compensatie vraagt de aannemer vrijstelling van bouwaksen voor de op te richten woningen in de genoemde straten.

De raad wordt verzocht dat gunstig ontwerp te aanvaarden.

Raadslid A. De Cock vraagt pertinent : "Was er geen aanbesteding ?". "Het gaat om een conventie met de staat", antwoordt de voorzitter.

En dan neemt de raad een dubbel besluit : 1. De burgemeester wordt gemachtigd de gratis afgestane grond (7.226,5 m²) te aanvaarden (die afstandsakte tussen de burgemeester, als vertegenwoordiger van de stad, en de h. D. Kimpe werd ondertekend op 7 januari 1913). 2. Plannen en bestek voor de H. Hartkerk worden goedgekeurd.

Die besluiten zullen voorgelegd worden aan de Bestendige Deputatie en aan de koning.

De steen, door raadslid De Cock gegooid, is aan 't rollen gegaan.

Op de zitting van 31 december 1912 protesteert de Vereniging der Aannemers van de Kust (voorzitter L. Lootens) in twee brieven (allebei van 21.12.1912 en in het Frans) voorgelezen door de voorzitter.

In de eerste wordt verzet uitgedrukt tegen het voornemen van de stad om de bouw van de nieuwe H. Hartkerk en de nieuwe straten errond met bepaalde voordelen, toe te kennen aan de eigenaars van de bewuste terreinen. Zo'n overeenkomst zou de stadsfinanciën schaden. Die werken moeten openbaar aanbesteed worden.

In de tweede wordt nog eens krachtig geprotesteerd tegen de handelwijze van de stad. Een openbare aanbesteding zal veel voordeliger zijn voor de gemeentelijke financiën en voor de schatkist.

Daarop neemt schepen Dujardin het woord. Dat protest is gerechtvaardigd, zegt hij, maar het optreden van het schepencollege is te verklaren. De stad heeft de krottenwijken tussen de Nieuwpoortse en de Torhoutse Steenweg willen opruimen (nl. Hanegang en Arbeidersstraat) maar de Staat heeft zich dat probleem toegeëigend. Het is de Staat die de onteigening zal bekostigen en die oordeelt dat de H. Hartkerk daar volkomen past tussen de twee steenwegen in. En dan herhaalt hij (wat wij al weten) : een consortium (Bonte-Smis-Valcke) zal de kerk bouwen voor 350.000 fr., de

grond voor de aanpalende straten afstaan, zorgen voor plaveijing en rio-
lering. Zo is overeengekomen bij de conventie van 5-12 augustus 1912.

Volgens een clause daarvan heeft het schepencollege plannen en bestek
voor de bouw van de kerk opgemaakt en wel met het oog op een openbare
aanbesteding. Maar het consortium liet verstaan dat al die werken één ge-
heel vormden. Het was daarbij bereid de Catharinakreek te overwelfen en
de water- en gasleiding te leggen. Dat alles betekende grote voordelen voor
de stad. Uitzonderlijke omstandigheden hebben een openbare aanbesteding
verhinderd. De uitvoering van het gedeelte van de conventie betreffende
het Westerkwartier is dus niet nadelig voor de stad.

Verdeyen steunt schepen Dujardin. "Volgens de conventie mocht de stad
bouwen waar ze wilde en bovendien overgaan tot een openbare aanbested-
ding. Maar de regering heeft met het consortium onderhandeld en die twee
beslissen. We staan voor een voldongen feit en moeten ons onderwerpen".

De voorzitter beëindigt de discussie met de opmerking: "Die brieven
hebben tenslotte wat meer klaarheid gebracht".

De zaak van de H. Hartkerk heeft nu volop wind in de zeilen. Maar de
procedure voor de eigenlijke constructie neemt nog maanden in beslag. De
plannen van de nieuwe kerk, opgemaakt in Romaanse stijl door ir. A.
Verraert (1861-1942) en arch. G. Vandamme (1870-1938) worden in
januari 1913 goedgekeurd door de Koninklijke Commissie van Monumen-
ten en Landschappen. De Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen geeft
op 28 maart haar zegen aan de uitvoering van het project en belooft een
subsidie van 21.875 fr.

Op 15 april 1913 geeft een K.B. officieel de toelating tot de bouw van de
kerk en op 23 mei stemt het ministerie van openbare werken erin toe de
bouwkosten voor de H. Hartkerk (nl. 350.000 fr.) onmiddellijk uit te
betalen in voorschotten van 25.000 fr. naar gelang het werk vordert en op
voorlegging van de daartoe vereiste bewijsstukken.

Op 13 juni 1913 deelt de provinciegouverneur mee dat de koning op 14
mei 1913 het besluit van de Oostendse gemeenteraad (van 17 december
1912) heeft goedgekeurd.

En tenslotte wordt op 3 juli 1913 tussen de stad Oostende en de aanne-
mer Henri Smis-Valcke een contract ondertekent waarvan we de voornaam-
ste bepalingen al kennen (cf. de zitting van 17.12.1912).

De vooroorlogse bouwfase.

Alles was dus praktisch geregeld om met de bouw van de kerk te begin-
nen. En dat gebeurde dan ook.

In de "IJsput" werd een middenstrook gedempt om - van uit de Nieuw-
poortse Steenweg - toegang tot de bouwwerf te verkrijgen. Op 23 juni
1913 werd het eerste timmerhout afgezet. Op 26 juni kwam de h. Matte-
laere, landmeter van de stad, de opmetingen doen en weldra nam de ruw-

bouw een aanvang. En die vorderde snel zoals we lezen in het gedenkboek van de parochie dat ik hier letterlijk citeer :

"8 juli 1913 - Uitvoering der volgende werken onder toezicht van de h. Zwaenepoel : inslaan van palen van 9,50m lang, ingemetst met beton, 1.000m³ vervaardigd uit kalk, steenbrokken en Duitse thras, opmetsen van 1.500 m³ kelderingsmuren van 5,50 m hoogte, waarin 700.000 brieken, geleverd door de heer Pottier, moeten verwerkt worden.

8 oktober 1913 - Plaatsing van de plint, in arduin, rond de kerk.

23 oktober 1913 - Boven de keldering moet in béton armé, vervaardigd uit kalk, briketten en gravier du Rhin, eene voude van 10 cm dik gemetst worden, die een gewicht van 2.400 kilos per vierkante meter dragen kan.

12 november 1913 - Men is aan 't metsen van de muren der kerk, het optrekken der pilaren en het leggen der kappen aan de ingangseuren".

Drie maanden later, en wel op 12 februari 1914 had een kleine maar betekenisvolle plechtigheid plaats. In de muurbeer rechts van het hoofdportaal van het kerkgebouw werd, een goeie meter boven de grond, een gedenksteen ingemetseld met het volgende opschrift :

"O. Montangie, praeside burelli,
H. Barbier, C. De Roo, A. Maernoudt,
A. Vermeire membris fabricae
Parocho C. Wittouck
Architectis A. Verraert et G. Vandamme
Constructore H. Smis-Valcke
hunc lapidem posuit R.A. Can. Camerlynck,
Decanus, die 12.02.A.D. 1914".

Waren tot de plechtigheid uitgenodigd :

de heren pastoors van de stad nl. J. Dugardyn, (Sint-Jozef), J. Claeys (O.L.V., Hazegras), J. Patfoort (Sint-Antonius, Vuurtorenwijk), J. Dujardin (Mariakerke), F. G. Devos (Sinte-Catharina, Conterdam). Bovendien de leden van de kerkfabriek van het H. Hart en de acht katholieke gemeenteraadsleden : O. Montangie, A. Hamman (ook volksvertegenwoordiger), L. Garnier, A. Elleboudt, J. Mollet, H. Baels, P. Cornelis en A. Lescauwae. Verder de heren J. Vander Heyde, senator, Smis-Valcke, Bonte, Verraert en Vandamme.

En de kerkbouw schoot op. Ik citeer weer getrouw het gedenkboek :

"1 mei 1914 - Men is aan de hoogte der vensters in de middelbeuk. Het dakwerk is op de catechismuszaal en de sacristie.

18 mei " - De schalien worden gelegd op de catechismuszaal.

1 juli " - Opbouwning der torens. Pleistering van de sacristie en in de zijbeuken oostkant".

N.B. voor alle duidelijkheid merk ik hier op dat met de opbouw van de torens pas begonnen werd.

Intussen had de kerkfabriek geijverd voor de meubilering van de nieuwe kerk. Een ernstige financiële aangelegenheid die in de gemeenteraadszitting van 9 juni 1914 op het tapijt kwam.

Schepen H. Devriese leest het rapport van de commissies voor.

Daaruit vernemen we dat de kerkfabriek van het H. Hart op 8 april 1914 het stadsbestuur verzocht heeft tegemoet te komen in de kosten voor de meubilering van de definitieve kerk. Ze worden geraamd op 75.000 fr.

Plannen en bestek zijn echter onvolledig: noch versiering, noch orgel, noch verlichting, noch stoelen worden vermeld. Daar de kerkfabriek niet over de nodige fondsen beschikt om de meubilering te betalen, heeft zij besloten eerst de gemeenteraad om een subsidie te verzoeken vooraleer zich te wenden tot de Bestendige Deputatie en de regering. Zo de openbare macht financiële steun verleent, dan zal de stad Oostende moeten instaan voor 2/3 van de uitgaven, d.w.z. 50.000 fr. In het ander geval zal de gemeenteraad de totale last dragen en moet hij, en niet de kerkfabriek, de nodige leningen aangaan om de meubilering aan te schaffen. De wens wordt uitgedrukt, aldus nog het rapport, dat het schepencollege een nieuw bestek laat opmaken en een aanbesteding uitschrijft onder specialisten in kerkmeubilering. De nodige kredieten zullen ingeschreven worden op het programma van de lening die eventueel in 1914 moet gesloten worden.

Provinciesteen en staatsteun zullen gevraagd worden voor 1/3 van de totale uitgave. Vanzelfsprekend zal de kerkfabriek verplicht zijn bij te dragen volgens haar hulpmiddelen of volgens de giften en de schenkingen die haar bij die gelegenheid zouden gedaan zijn.

Daarop merkt raadslid O. Montagnie op dat het probleem van de meubilering spoedeisend is. De kerk gaat open met kerstdag, beweert hij, bezorgd. De schepen-voorzitter vraagt hem de besluiten van het rapport te aanvaarden. De stad zal haar best doen en bij de provincie en de staat aandringen. Het rapport wordt unaniem goedgekeurd.

Oorlogstijd en onafgewerkte kerk.

De rechtmatige verwachting van O. Montagnie werd stukgesloten door de moordende kogels van Gavrilo Princip op 28 juni 1914 in Sarajevo. Op 2 augustus 1914 vermeldt het gedenkboek laconiek: "De werken worden opgeschort door de oorlog met Duitsland". De volgende aantekening, gedateerd: 5 oktober 1918, overbrugt dus vier oorlogsjaren.

Op 15 oktober 1914 wordt Oostende door de Duitsers bezet. In de verlaten "IJspuit" beheersen de torenloze vierkante massa van de onafgewerkte kerk (zonder dak) en de kalkmolen van aannemer Smis een ruig speelterrein waar wij als kinderen in alle vrijheid konden ravotten.

Ook nog de eerste jaren na de oorlog. Mijn weg naar de Zustersschool in de Steenbakkersstraat, die ik van 1914 tot 1919 bezocht, liep er dwarsdoor.

(Aan dat wilde hoekje uit mijn jeugd, en ook aan de "velodroom", heb ik enkele bladzijden gewijd in "De Plate", 5e jg. nr 10, oktober 1976 en 6e jg., nr 1, januari 1977).

De kerkbouw ligt dus stil maar niet het kerkelijk leven. Dat wordt weer-spiegeld in het gemeenteblad, hoofdzakelijk wat rekeningen en begrotingen aangaat.

Voor 1915 en 1916 is er niets bijzonders te vermelden. Maar de dure oorlogstijd treft ook de kerkfabriek. Deze verzoekt in een brief aan het stadsbestuur, voorgelezen op de gemeenteraadszitting van 21 augustus 1917, om een bijkomend krediet, voor de begroting van 1916, van 398,76 fr wegens "de onophoudende stijging der prijzen van allerhande gebruiks-artikelen". We krijgen details te horen. Voor wijn werd 300 fr uitgegeven i.pl.v. 200 fr., voor was 600 fr., i.pl.v. 250 fr., voor olie 198 fr. i.pl.v. 100, voor licht 250 fr i.pl.v. 150, voor kolen 200 fr i.pl.v. 150. Samen maakt dat 698 fr., waarvan het batig slot van 1916, nl. 299,24 fr., moet afgetrokken worden.

Zonder protest wordt die begroting goedgekeurd.

In het derde oorlogsjaar wordt een gedeelte van de Oostendse clerus het slachtoffer van de Duitse willekeur. Op 13 juli 1917 moeten 12 geestelijken de stad verlaten. Tot die ongewensten behoren drie goed bekenden op de parochie : C. Van Besien, onderpastoor, M. Daisomont en E. Despot, leraars aan het O.L.V.-College.

Ze worden naar Aalter gevoerd en vandaar naar Ruiselede en Doomkerke. Maar het is een korte verbanning want op 22 juli zijn ze al terug. (vgl. ook : Elleboudt-Lefèvre, Oostende onder de Duitse bezetting, p. 208-212).

Op de zitting van 13 september 1918 komt de kerkfabriek van het H. Hart nog eens in het nieuws. Ze mag nl. het legaat van Mevr. Rosalie Cathérine Pierloot, wed. Engelbert Decombel aanvaarden. Het betreft een nalatenschap van 5.000 fr. voor een godvruchtige stichting.

Voor de bewoners van de Arbeidersstraat is de oorlog, aan één kant, een meevaller. D. Kimpe is in 1914 naar Engeland gevlucht en er hoeft dus geen huishuur betaald. Na de oorlog wordt ook geen achterstel geëist maar de pacht slaat geleidelijk op. In 1919 is dat 15 fr per maand maar in 1937, het laatste levensjaar van die schamele huisjes, is dat voor het merendeel 91 en 93 fr. Voor hun goed onderhouden woning betaalden de Vanblaeres toen : 150 fr.

Maar alles duurt slechts een tijdje. Ook de ellende. Op 17 oktober 1918 verlaten de laatste Duitse troepen onze stad. Vanzelfsprekend heeft de oorlog veel miserie meegebracht en het stadsbestuur heeft de handen vol. Eerst na een jaar nl. in oktober 1919 ontfermt A. Elleboudt zich in "Le Litorral" over de ongelukkige kerk.

Herziening van de conventiewet van 5-12 augustus 1912.

Een maand later komt er groot nieuws voor Oostende : de conventiewet van 5-12 augustus 1912 word herzien. In de gemeenteraadszitting van 11

november 1919 wordt het ontwerp van een nieuwe overeenkomst, opge-
maakt door een ministeriële commissie, ter discussie voorgelegd. De nieuwe
conventie, die 25 artikelen telt, bevat volgende opvallende punten.

De drie handelsdokken zullen gedempt worden (art. 2) (wat met uitzon-
dering van het derde, gelukkig niet gebeurd is) en het oud station wordt
afgeschaft (art. 9) (dat bleef feitelijk nog tot 1946 in gebruik).

Voorzien wordt weer : een nieuwe vissershaven, een vismijn en de fameuze
"pont transbordeur" of zweefbrug (art. 4). Voor die laatste (fel betwiste)
constructie zal het visserkwartier (tussen Kaai en Sint-Franciscusstraat)
zonegewijs onteigend worden om dwars erdoor een nieuwe straat van 14 m
breedte aan te leggen die zal aansluiten bij de Witte Nonnenstraat, ook op
14 m te brengen, en die de verbinding met de zweefbrug zal verzekeren
(art. 20) (nog in 1927 was er in de gemeenteraad spraak van die brug).
Op het programma van de conventiewet staan verder de vroegere punten :
een Thermenpaleis (art. 13), een visserswijk (art. 14) en de sanering van
het Westerkwartier (art. 15).

Het belangrijkste voor ons is art 19. Zoals art. 17 uit 1912 bepaalt het dat
de stad Oostende de H. Hartkerk zal bouwen, maar nu mogen de bouw-
kosten niet hoger liggen dan 700.000 fr. (het dubbele dus van 1912). Dat
bedrag moet betaald worden :

- a. met een subsidie van 100.00 fr. door de stad.
- b. met een subsidie van de provincie en
- c. met de opbrengst van de verkoop van terreinen gelegen bij de
Moerasstraat, op de Vuurtorenwijk en in Mariakerke. Ook nu
weer zal het eventueel tekort aangevuld worden door de staat.

De discussie is lang niet zo bewogen als in 1912. Toch merken raads-
leden Verdeyen en Laroy op dat de zaak weer, zoals 7 jaar geleden, haast,
je rep-je moet afgehandeld worden. En de gemeenteraad keurt dat gewich-
tig ontwerp goed.

Maanden gaan voorbij zonder dat er verder iets gebeurt. Pas in de ge-
meenteraadszitting van 8 augustus 1920 laat A. Elleboudt weer zijn stem
horen. Hij vraagt of er geen nieuws is over de voltooiing van de kerk en
de sanering van de omgeving ervan. Voorzitter E. Moreaux antwoordt dat
hij van hoger hand bevel heeft gekregen het werk zo gauw mogelijk te be-
eindigen. Dat klinkt hoopvol maar het zijn slechts fraaie woorden. Dat "zo
gauw mogelijk" duurt nog bijna twee jaar.

Intussen heeft C. Van Besien de parochie verlaten. Op 20 augustus 1920
wordt hij tot pastoor aangesteld op Sint-Catharina, Conterdam - ter ver-
vanging van F.G. Devos (1868-1952) - en trekt 8 jaar later naar Moer-
kerke. De ijzersterke man met het buitengewone geheugen zal ontslag
nemen in 1947 en sterven op 14 maart 1969, als oudste priester van het
bisdom, bijna 95 jaar oud. Op de H. Hartparochie wordt hij opgevolgd
door Theodule Callens (°Kortrijk 1872), hier benoemd op 5 november
1920.

Tijdens de raadszitting van 24 januari 1921 horen we een beetje parochiaal nieuws. Pastoor C. Wittouck, wiens huishuur met 30 % werd opgeslagen, vraagt een evenredige vergoeding daarvoor. Zijn verzoek wordt samen met alle identieke gevallen naar de volgende zitting verwezen.

De gemeenteverkiezingen van 24 april 1921 brengen de liberalen 10 zetels op, de katholieken 9 en de socialisten 6. Door de coalitie met de liberalen krijgen de katholieken 2 schepenen nl. Elleboudt en Baels. Dat komt de zaak van de H. Hartkerk ten goede.

De voltooiing.

Tijdens de zomerzitting van 2 augustus 1921 interpelleert J. Mollet op zijn beurt over de voltooiing van de kerk. Hoe staat het ermee, vraagt hij. En hij argumenteert. De voltooiing daarvan is bijzonder nuttig. Rond een kerk ontstaat er nering. Er wordt grond verkocht en er wordt gebouwd wat aan velen werk verschaft.

Elleboudt, schepen van Openbare Werken geworden, valt de h. Mollet bij.

Al twee maanden is hij met de zaak bezig, zegt hij. Hij is ter plaatse geweest en vindt de situatie rond de kerk erbarmelijk. De nog uit te voeren werken worden op 700.000 fr. beraamd. "We wachten uit Brussel een antwoord af op mijn rapport. De voltooiing kan niet langer uitgesteld. De school in de Steenbakkersstraat heeft de lokalen, nog altijd voor de kerkelijke diensten gebruikt, nodig voor het onderricht in de 4 de graad". Hij stelt voor over te gaan tot een openbare aanbesteding voor het resterende werk. En voegt erbij dat veel stellingen (in de kerk) afgebroken en gestolen zijn en veel hout verdwenen is.

N.B. De ongedekte kerk, die niet door de beschietingen maar door de regen veel schade geleden had, was inderdaad slecht beveiligd. Met klasmakkers ben ik zelf er eens binnengedrongen om een lei (ons schrijfgerief) te stelen!

Uit de discussie die na het voorstel van Elleboudt volgt, blijkt bij liberalen en socialisten allesbehalve enthousiasme voor de voltooiing van de kerk.

Burgemeester-voorzitter Moreaux verdedigt de thesis dat volgens de conventiewet de bouw van een vissershaven, een Thermenpaleis en een kerk één geheel vormen. Nu alleen de kerk laten bouwen, gaat dus niet op.

Elleboudt antwoordt : De vissershaven is een voldongen zaak. De aanbesteding ervan is nakend. Het nut van een Thermenpaleis is zeer twijfelachtig. De school in de Steenbakkersstraat moet helemaal vrij komen voor de wettelijk verplichte 4 de graad. Anders moet de stad een voorlopige kerk bouwen.

De voorzitter is niet tegen de voltooiing maar herhaalt zijn standpunt : de drie werken samen uitvoeren. Hij voegt erbij : De socialisten zijn de opbouw van de kerk niet genegen. Waarop J. Peurquaet tussenkomt : "Ik zou veel liever werkmanswoningen zien bouwen".

Tenslotte zegt de voorzitter dat ze op het antwoord van de minister zullen wachten. En dat komt drie maanden later.

Ondertussen is vanaf 2 november 1921 in alle parochies van de stad een grote missie gepreekt. Op het H. Hart door de paters Redemptoristen Dedier uit Antwerpen en Janssens uit Roeselare. De 2.300 huisgezinnen van de parochie werden uitgenodigd (zegt het gedenkboek) en de toeloop was enorm. In de kapel van de Steenbakkersstraat kwamen tot 850 gelovigen die slechts over 500 stoelen beschikten. Een collecte voor een O.L.V. beeld (voor de nieuwe kerk) bracht 1.014 fr. op.

Eindelijk is het zo ver. Op de raadszitting van 8 november 1921 wordt het probleem van de H. Hartkerk definitief opgelost. Schepen Elleboudt leest in naam van het college het rapport voor.

De kosten voor de bouw van de kerk bedroegen in 1912 350.000 fr.

Tussen juli 1913 (begin van het werk) en augustus 1914 werd voor 200.000 fr. uitgevoerd. Door de gewijzigde economische toestand werd het aandeel in de uitgaven ten laste van Staat, provincie en stad herzien. De staat geeft een toelage van 550.000 fr en de provincie 50.000 fr. Het resterende is voor de stad. "Dat bedrag zal bepaald worden door een openbare aanbesteding die we nu met uw toelating willen uitschrijven", zo luidt het rapport.

Tijdens de rustige discussie die volgt, vraagt het socialistisch raadslid Alf. De Graeve of het niet beter is de voltooiing van de kerk uit te stellen en met het geld werkmanswoningen te bouwen. "Neen, zegt de voorzitter", we zijn gebonden door de wet van 1912. De werkmanswoningen zullen gebouwd worden door de maatschappij "De Oostendse Haard".

Elleboudt steunt de voorzitter. «De afwerking van de kerk lijdt geen uitstel. De school in de Steenbakkersstraat heeft haar lokalen dringend nodig.

Een voorlopige kerk bouwen voor 250.000 fr. is een nutteloze uitgave.

Bovendien ondergaat de kerk, al 7 jaar dakloos, grote schade».

Nog een opmerking van raadslid Et. De Rycker beantwoordt de voorzitter bondig. "Met de vissershaven wordt binnenkort begonnen, dan komt de kerk aan de beurt en later het Waterpaleis (of het zgn. Thermpaleis)'

De besluiten van het verslag worden aanvaard en het schepencollege mag dus overgaan tot de aanbesteding van de voltooiingswerken van de H. Hartkerk volgens plannen en bestek goedgekeurd door de minister van Openbare Werken.

Tijdens de raadszitting van 17 januari 1922 wordt meegedeeld dat de provincie voor de voltooiing van de H. Hartkerk een bijkomende toelage van 28.125 fr. gestemd heeft. Op de volgende zitting (7 februari 1922) horen de raadsleden dat de h.h. Van Leerberghe en De Weert uit Oostende het laagste bod hebben ingediend nl. 1.044.260,87 fr. En dat wordt aangenomen.

Alles schijnt nu vlot te zullen verlopen maar er duiken weer moeilijkheden op waarvan echter geen spoor in het gemeenteblad te vinden is. Wel in het parochiaal gedenkboek. Daarin wordt op 5 april 1922 genoteerd :

"Het lanterfanten van Mr. De Cock, schepen van financiën, doet de aannemers Van Leerberghe en De Weert van het uitvoeren der werken afzien. Mr. Elleboudt biedt zijn ontslag aan dat echter door Mr. de burge-meester niet wordt aanvaard, terwijl deze heer den schepen zijne toestemming in een nieuwe aanbesteding geeft".

De uitslag daarvan wordt bekend gemaakt op de raadszitting van 13 mei 1922. Het laagste aanbod is dat van Mevr. Wed. Tanghe-Vanhercke en bedraagt 1.102.923,61 fr. Dat wordt aanvaard.

Eindelijk is de weg vrij en 9 jaar na de eerste spadesteek wordt effectief met de voltooiing van de kerk begonnen op 1 juni 1922.

De h. Aug. Zwaenepoel leidt het werk, zoals vóór de oorlog.

De volgende notities uit het gedenkboek klinken als jubelkreten.

Op 31 augustus 1922 worden de schalies gelegd, de (octogonale) koepel en de torens opgetrokken .

1 januari 1923 :

"De kerk is in 't droog en het plakwerk in simili is volop aan de gang".

24 februari 1923 :

De twee Romaanse kruisen, ieder van 140 kg, prijken op de naalden van de torens.

1 juni 1923 :

Koepel en torens zijn afgewerkt en met tralies gedekt.

15 juni 1923 :

"De acht brandvensters en de ruiten zijn geplaatst door de compagnie des vitraux d'art tegen de prijs van 6.210 fr".

In januari 1924 wordt de vloer gelegd in granito.

Intussen is de bevolking op de parochie sterk toegenomen. Ze telt ruim 10.000 zielen. Tot leden van de kerkraad worden benoemd, op 24 november 1922, de h.h. G. Goetgehebeur en R. Candaele en op 11 december 1922, de h.h. G. Vandenberghe en J. Bultiauw.

Sinds 24 augustus 1923 is Lodewijk Maertens (°Ronse 1895 - †Assebroek 1970), een flink predikant, er werkzaam als onderpastoor.

Tijdens de gemeenteraadszitting van 16 oktober 1923 leest schepen Elleboudt het verslag voor over de meubilering van de H. Hartkerk. Het bestek belooft 133.500 fr. Hij vraagt om een gunstig advies op voorwaarde dat de lasten evenredig gedragen worden door Staat, provincie en stad. De kerkfabriek wenst een lening van 20.000 fr. aan te gaan om meubelen aan te kopen (o.a. stoelen, kachels) nodig bij de opening van de kerk. Alles wordt goedgekeurd.

Inmiddels was er enkele maanden voordien een geschil ontstaan tussen de kerkfabriek en de koninklijke Commissie van Monumenten en Landschappen. Beeldhouwer Declerck uit Gent had zich nl. voor het kerkelijk sculptuurwerk niet bekreund om de voorschriften van de Commissie. Op 5 januari 1924 vraagt de kerkfabriek aan de Commissie een beslissing te nemen, in verband met de kruisweg, en de beeldhouwer de nodige onderrichtingen te geven.

Nog vóór de kerk af is wordt pastoor C. Wittouck vervangen. In februari 1924 wordt hij aangesteld in Hooglede. Tot zijn groot verdriet zal hij in de mooie kerk, waarnaar hij zo sterk verlangd heeft, niet celebreren. De gevoelige en dichterlijke man (een gedicht van hem over de zeewijding, uit 1897, werd opnieuw afgedrukt in "De Zeewacht" van 27 juni 1947) schreide bij zijn overplaatsing (zo bevestigde Ap. Vanblaere). Zijn opvolger is Alexander De Meester (°Roeselare 1875 - †Sint-Michiels 1944) die op 22 februari 1924 tot pastoor benoemd wordt en op 22 maart 1924 ingehuldigd. Hij zal hier 15 jaar blijven en met veel esthetische zin voor de opsmukking van de nieuwe kerk zorgen. En dan komt de heuglijke dag voor de parochie : op 6 juni 1924 wordt de eindelijk voltooide H. Hartkerk (voorlopig) ingezegend door deken A. Camerlynck.

Op 5 juli 1924 wordt de eerste grote klok, Margareta-Maria, gewijd. Hij is gegoten door de firma Plegers-Caussard-Tillin en weegt 1.200 kg. Peter en meter zijn de echtgenoten H. Barbier-Devreese.

Toch straalt de hemel voor kerk en kerkfabriek nog niet wolkenloos want in de gemeenteraad is er nog een strubbeling. Tijdens de zitting van 7 november 1924 leest schepen Elleboudt weer een rapport voor. De besluiten betreffende de meubilering van de H. Hartkerk, genomen op 16 oktober 1923, moeten herzien worden omdat de plannen afgekeurd werden door de Commissie van Monumenten en Landschappen. "We stellen nu een nieuw ontwerp voor", zegt hij, "volgens de bepalingen van de Commissie. Het gaat om een uitgave van 106.544 fr."

Raadslid Aug. Maene, woordvoerder van de socialisten, zal die uitgave niet goedkeuren. Hij wijst op de ellendige behuizing van vele huisgezinnen, op de nood van bejaarden en wezen en op de slechte toestand van vele straten en scholen.

De katholieken Van der Meulen en Elleboudt komen in het verweer. Ze beklemtonen enerzijds het verplichte karakter van de uitgave (bovendien moet de stad slechts 1/3 betalen) en anderzijds het belang van de stemming om de toelage van Staat en provincie te kunnen aanvragen. En ze halen hun slag thuis.

In november 1924 wordt op de parochie een nieuwe missie gepredikt door de paters Smet en Andries. Volgens het gedenkboek : "zeer wel gelukt".

De volgende jaren wordt de stoffering van de kerk aangevuld. In 1925 wordt de sacristie helemaal ingericht en voorzien van nieuwe kasten, liturgische gewaden, altaarlinnen, alben, stolen, enz. Op 27 mei 1925 wijding van het beeld der H. Theresia van het Kind Jezus (11.900 fr..) Datzelfde jaar wordt het genootschap van de H. Vincentius gesticht.

Op 4 september 1925 wordt Th. Callens tot pastoor aangesteld in Lombardsijde en op de parochie vervangen door Jozef Van Maele (°Brugge 1888 - † Oostende 1936) die hier benoemd wordt op 23 september 1925. In 1926 wordt al het koperwerk aangekocht (57.717 fr.); op 17 april 1926 de Mannenbond van het H. Hart opgericht. Op 2 oktober 1926 hangt de kroonluchter voor het hoofdaltaar (12.500 fr.).

In 1926 en 1927 krijgen verscheidene beelden hun plaats in de kerk :

O.L.V., H. Jozef, H. Margareta Maria Alacoque (werk van Alfons De Wispelaer uit Brugge, samen : 13.779 fr.). Ook de H. Antonius van Padua (5.501 fr.) en de kruisweg (12.643 fr.). Verder mozaïekbeelden van O.L. Vrouw (7.500 fr.), van de H. Gertrudis, de H. Aldegonda en de H. Lutgardis (samen 6.472 fr.; de lantaarnen die erbij horen : 1.800 fr.).

De kerkmeubelen worden door de firma De Wispelaer uit Brugge geleverd tegen 174.500 fr. waarvoor de stad 60.000 fr. en de provincie 17.000 fr. bijdraagt. Het overige moet gedekt door bijzondere giften. Nog in 1927 wordt het orgel geplaatst door de firma Vos uit Zichem (75.000 fr. met particuliere gelden betaald).

Het parochiaal leven ontplooidde zich verder. Op 6 februari 1927 werd een "Germaine" geopend (= een jongemeisjesbond waarbij ook voor ontspanning werd gezorgd); op 4 maart voor de eerste keer een Heilig uur gehouden en op 10 april de Vrouwenbond gesticht.

Op zijn beurt gaat onderpastoor Fl. Vermeersch heen. Th. Callens is op 19 april 1927 in Lombardsijde overleden en wordt er op 29 april 1927 opgevolgd door Fl. Vermeersch (die 7 jaar later naar Dudzele trekt).

Eerst op 13 augustus 1927 wordt hij op de H. Hartparochie vervangen door Henri De Brabander (°Meulebeke 1893 - † Gullegem 1981).

Op 6 juni 1928 werden de tweede en de derde klok gewijd, beide gegoten door de firma O. Michaud en M. Michiels. Peter van de tweede (770 kg) was A. Maernoudt, schatbewaarder van de kerkfabriek, meter Mevr. S. Van Rollegem-Deprez. Van de derde klok (550 kg) waren dat weer de echtgenoten H. Barbier-De Vreese.

Eindelijk brak de grote dag aan. Op 9 oktober 1928 20 jaar na de officiële oprichting van de parochie - kwam de bisschop, Mgr. G.J. Waffelaert de kerk inwijden. 's Morgens werden de relikwieën van de H.H. martelaren Faustus en Maximus uit de kapel der Zusters van de Steenbakkersstraat in processie naar de nieuwe kerk overgebracht. En om 11 u. celebreeerde deken A. Camerlynck de plechtige hoogmis in aanwezigheid van een overweldigende menigte.

De jarenlange en moeizame inspanningen waren beloond.

Over de oude "IJspuit", totaal van aanschijn veranderd, staken triomfantelijk de torens en de koepel uit van de nieuwe kerk, stralend en fris.

Niemand vermoedde toen dat ze een tweede wereldoorlog zou overleven en zich kranig zou herstellen van een voltrefter in de nacht van 29-30 april 1942.

Ze bleef "de witte Heilig Hartkerk" waarover Gaston Duribreux in een van zijn Parabels met welgevallen spreekt.

oktober 1984.